

Orální zdraví populace seniorů v Evropě

Broukal Z., Lenčová E.

Výzkumný ústav stomatologický 1. LF UK a VFN, Praha,
přednostka prof. MUDr. J. Dušková, DrSc.

Souhrn

V práci je podán přehled dvou základních ukazatelů stavu orálního zdraví, prevalence bezzubosti a průměrného počtu zachovalých vlastních zubů u věkové kategorie 65–74 let v jednotlivých evropských státech. Z přehledu vyplývá, že orální zdraví naší populace seniorů je srovnatelné s daty z nejvyspělejších evropských států.

Klíčová slova: epidemiologie – stav chrupu – stav parodontu – věk 65–74 let

Broukal Z., Lenčová E.: Oral Health of Seniors in European Countries

Summary: A literature survey on the oral health of seniors aged 65–74 years in individual European countries as for the prevalence of edentulousness and the mean count of remaining own teeth. The survey shows that oral health data of our seniors are comparable with those of the most privileged European countries.

Key words: epidemiology – dental status – periodontal status – age category 65–74 years

Čes. Stomat., 105, 2005, č. 5, s. 132–134.

Stav chrupu starších věkových kategorií populace evropských zemí byl hodnocen v průběhu posledních dvaceti let v řadě průřezových a kohortních epidemiologických studií (tab. 1). Porovnání výsledků v mezinárodním měřítku bylo velmi obtížné, protože různý průměrný věk a věkový rozsah hodnocených souborů a různá hodnotící kritéria, použitá jednotlivými autory, neumožňovala porovnávat ani ty jednodušší parametry orálního zdraví, jako např. prevalenci bezzubosti [2].

V globálním programu „Zdraví pro všechny do roku 2000“, vyhlášeném Světovou zdravotnickou organizací na Alma-atském zasedání v roce 1980 [3], se poprvé objevila věková dekáda 65–74 let jako referenční věková kategorie pro hodnocení orálního zdraví seniorů.

V roce 1992 Světová zdravotnická organizace vytvořila tzv. Světovou databanku orálního zdraví (Global Oral Databank) [4, 5] a vyzvala jednotlivé členské státy, aby ve smyslu uvedeného globálního programu začaly monitorovat orální zdraví referenčních věkových kategorií populace a aby poskytovaly data do celosvětové databanky.

Správou Globální orální databanky bylo pověřeno Spolupracující centrum SZO při Stomatologické fakultě v Malmö [6], které na svých webových stránkách udržuje a aktualizuje spravovaná data (<http://www.whocolab.od.mah.se>).

Ze zveřejněných údajů jsme sestavili přehled hodnot dvou základních ukazatelů orálního zdraví seniorů v jednotlivých evropských zemích ke

konci XX. století (tab. 1). Za Českou republiku jsme použili data z celostátního šetření stavu chrupu a ošetření vybraných věkových kategorií populace v roce 1997 [7].

Z přehledu vyplývá, že v povážlivém počtu evropských států nejsou k dispozici data o orálním zdraví seniorů (20 ze 44 uvedených států) nebo jsou k dispozici pouze odhady hlavních odborníků (10 států).

Vezmeme-li prevalenci bezzubosti, jako nejčastěji vyhodnocovaný ukazatel orálního zdraví seniorů, vidíme, že hodnoty se pohybují ve dvou pásmech. V nižším pásmu (10–25 %) se nacházejí Bělorusko, Česká republika, Dánsko, Francie, Itálie, Německo, Rakousko, Slovinsko a Švédsko, ve vyšším pásmu (35–70 %) pak Albánie, Belgie, balkánské státy, pobaltské státy, Finsko, Irsko, Island, Maďarsko, Norsko, Portugalsko a Velká Británie.

Průměrný počet chybějících zubů u osob s vlastními zuby má v mezinárodním měřítku mnohem menší rozptyl a pohybuje se od 12 chybějících zubů v Dánsku k téměř 28 zubům v Maďarsku.

Rozdíly mezi jednotlivými evropskými státy v prevalenci bezzubosti lze jen konstatovat, bez možnosti je vysvětlit. Bezzubost je výsledkem dostupnosti a kvality péče poskytované v průběhu života seniorů, která se mezi jednotlivými zeměmi nepochybně lišila úrovní vzdělání, sociálně ekonomickými proměnami v průběhu posledních padesáti let apod. V neposlední řadě je

Tab. 1. Počet chybějících zubů a prevalence bezzubosti u seniorů v Evropě**Tab. 1. Number of missing teeth and prevalence of edentulousness (toothlessness) in seniors in Europe**

Stát	Věk	Počet chybějících zubů	Rok	% bezzubých	Rok	Zdroj dat
Albánie	65			69	1996	CDO [§]
Andora						chybějí data
Belgie	65			41	1998	CDO
Bělorusko	65+	18,5	1995	14,8	1995	WHO CC Minsk
Bosna a Hercegovina	65			78	1998	CDO
Bulharsko	65			56	2000	CDO
Česká republika	65+			19,8	1997	[7]
Dánsko	65–74	12	2000–1	17,9	2000–1	[11]
Estonsko	65–74			37	1987	[11]
Finsko	65			41	1998	CDO
Francie	65–74	16,9	1995	16,3	1995	[11]
Chorvatsko						chybějí data
Irsko	65+			48,3	1989	[12]
Island	65–74	14,6	1992	69,6	1992	[11]
Itálie	65–74	18,8	1993	12,8	1993	[11]
Lichtenštejnsko						chybějí data
Litva						chybějí data
Lotyšsko	65			39	1998	CDO
Lucembursko						chybějí data
Maďarsko	65–74	27,7	1991	53,5	1991	[11]
Makedonie						chybějí data
Malta						chybějí data
Moldávie						chybějí data
Monako						chybějí data
Německo	65–74	21,6 (17,6)	1997	24,8	1997	[13]
Nizozemí	m. 65–74 ž. 65	13,9 (1)	1986	muži 65,6 ženy 61,0	1986 (2), 1998 (3)	[14]
Norsko	65			40	2000	CDO
Polsko	65–74	25,4	1991	35,5	1991	[10]
Portugalsko	65			72	1998	CDO
Rakousko	65–74	18,1	2000	14,9	1992	[15]
Rumunsko						chybějí data
Rusko						chybějí data
Řecko	65			25	1998	CDO
San Marino						chybějí data
Slovensko						chybějí data
Slovinsko	65+	19,2	1998	16	1998	[16]
Srbsko a Černá hora						chybějí data
Španělsko						chybějí data
Švédsko	65–74			15,7	1996–7	[17]
Švýcarsko	65–74			17,6	1988	[11]
Turecko						chybějí data
Ukrajina						chybějí data
Vatikán						chybějí data
Velká Británie	65+	14,7	1998	46	1998	[18]

[§]CDO (Chief Dental Officer) – odhady

potřeba zmínit i rozdílnost národních stomatologických škol a způsobů primární stomatologické péče s různou mírou radikalit při ošetřování následků zubního kazu a léchy onemocnění parodontu v minulosti.

Ve vyspělých evropských státech se orální

zdraví seniorů vnímá jako nepříznivé a potřeba jeho zlepšení se stává předmětem národních programů [8, 9].

Studie podporovaná grantem IGA MZ ČR, reg. č. NK-7555-2, v letech 2003–2004.

LITERATURA

1. Oral Health profiles in Europe; WHO EURO, Copenhagen, 1995.
2. **Nevalainen, M. J.:** Prosthetic rehabilitation of missing teeth and oral health in the elderly; dissertace, Faculty of dentistry, University of Helsinki, 2004.
3. **World Health Organization:** Targets for health for all; Copenhagen, WHO, (Health for all in Europe Series No. 1), Regional Office for Europe, 1985.
4. WHO, Regional Office for Europe, Copenhagen, 1991 (document EUR/ICP/HSC 013).
5. World Health Organization: Targets for health for all. The health policy for Europe. Summary of the updated edition September 1991.
6. <http://www.whocollab.od.mah.se>.
7. **Broukal, Z., Krejsa, O., Mrklas, L., Mazánková, V., Rokytová, K.:** Analýza orálního zdraví u vybraných skupin obyvatel České republiky 1997. Účelová publikace VÚS a ÚZIS, Praha, 1997.
8. WHO: Health 21, Ženeva, 1992.
9. MZ ČR: Návrh dlouhodobého programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – "Zdraví pro všechny v 21. století"; I. pracovní návrh, MZ ČR, Praha, 2001.
10. **Krustrup, U., Petersen, P. E.:** Oral health status of adults in Denmark. Community Dent Health, 19, 2002, s. 202.
11. **Bourgeois, D. et al.:** Prevalence of caries and edentulousness among 65–74-year-olds Europe. Bull. World Health Organ. 76, 1998, s. 413–417.
12. **O'Mullane, D., Whelton, H.:** Caries prevalence in the Republic of Ireland. International Dental Journal 44, 1994, (suppl 1), s. 387–390.
13. **Micheelis, W., Reich, E.:** The third German Oral Health Study (DMS III). Institute of German Dentists (IDZ), Deutschen Ärzte – Verlag, Köln, 1999.
14. **Kalsbeek, H. et al.:** Tooth loss and dental caries in Dutch adults. Community Dent Oral Epidemiol., 19, 1991, s. 201–204.
15. **Städtler, P. et al.:** Caries prevalence in a 35–44 and 65–74-year-old Austrian population. Caries Res, 36, 2002, s. 207.
16. **Vrbic, V.:** Caries decline in Slovenia. Ljubljana, Caries Res., 32, 1998, s. 1–48.
17. Dental health and dental visits 1975–99. Living Conditions, Report – 94. Official Statistics of Sweden, Statistics Sweden, 2001.
18. Adult Dental Health Survey. Oral Health in the United Kingdom 1998. Office for National Statistics, UK.

*Doc. MUDr. Zdeněk Broukal, CSc.
Výzkumný ústav stomatologický 1. LF UK
a VFN
Vinohradská 48
120 21 Praha 2
e-mail: broukal@vus.cz*

ZPRÁVA

Schůze výboru Stomatologické společnosti ČLS JEP konaná 26. 5. 2005

Úvodem zasedání seznámil předseda společnosti doc. Brázda přítomné s výsledky setkání předsednictva ČLS JEP se zástupci organizačních složek. (Zpráva o tomto setkání byla uveřejněna v čísle 4 našeho časopisu na s. 108.)

Na svém jednání se výbor zabýval situací časopisu Česká stomatologie a Praktické zubní lékařství. Podle informace vedoucího redaktora prof. Jiravy dostává redakce průměrně 40 příspěvků ročně. Je žádoucí rozšířit počet předplatitelů a rovněž zvýšit aktivitu v získávání inzerce. V tomto směru musí spolupracovat jak členové redakční rady, tak členové výboru společnosti. Na schůzi redakční rady bude pozván představitel nové reklamní agentury, která bude pro náš časopis

získávat inzerce. Předsednictvo ČLS JEP je přesvědčeno, že jak změna tiskárny a distributora, tak i navýšení inzerce přinesou ekonomickou úsporu v hospodaření Nakladatelského a tiskového střediska ČLS JEP.

Předsedající dále členy výboru informoval, že 16. 6. t.r. bude v Brně u příležitosti odborného setkání předána prof. J. Bilderovi, na počest jeho životního jubilea, čestná medaile ČLS JEP.

Závěrem vyzval přítomné, aby si na příští jednání, které se bude konat v září t.r., připravili návrhy k upřesnění koncepce činnosti Stomatologické společnosti ČLS JEP na další rok.

Doc. MUDr. Otakar Brázda, CSc.